

SØFARTSSTYRELSEN

Den søfarendes ret og pligt
December 2008

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	1
Indledning.....	2
Søfartsbog.....	3
Sundhedsbevis	3
Pas	3
Ansættelsesaftale	4
Rederens oplysningspligt.....	4
Tjenesten tiltrædes.....	5
Hyreudbetaling	5
Den søfarendes pligter.....	6
Nogle rettigheder for den søfarende	7
Sygdom under tjenesteforholdet.....	8
Sygdom efter tjenesteforholdets ophør.....	9
Gravide søfarende.....	10
Opsigelse og afsked.....	10
Opsigelse	11
Den søfarendes ret til at kræve afsked.....	12
Skibsførerens ret til at afskedige en søfarende	14
Afsked uden grund	15
Den søfarendes ret til at fratræde tjenesten ved krigsfare, piraterifare m.v.	16
Sejlads til malariaområder m.v.	18
Skibets forlis	18
Arbejdsmiljø og trivsel om bord.....	19
Unge søfarende under 18 år.....	20
Søfartens Arbejdsmiljøråd.....	21
Forklaring på nogle ord	22
Nogle nyttige adresser	24
Søformidling.....	25
Love og bekendtgørelser	26

Indledning

Den søfarendes rettigheder og pligter er først og fremmest fastsat i sømandsloven.

Det kan være vanskeligt at få et overblik over sømandslovens regler. Derfor har Søfartsstyrelsen til hjælp for unge søfarende udarbejdet dette hæfte, hvor sømandslovens regler er beskrevet på en mere overskuelig måde.

Endvidere er medtaget enkelte andre sociale- og arbejdsmiljømæssige regler for søfarende. Hæftet retter sig som nævnt først og fremmest til unge søfarende, og de særlige regler for skibsførere og skibsofficerer er derfor ikke omtalt.

I hæftet anvendes udtrykkene ”søfarende”, mens udtrykket ”sømand” er mere almindeligt andre steder. De 2 udtryk betyder det samme.

Fremstillingen i dette hæfte er ikke udtømmende, men det er vores håb, at hæftet kan give unge søfarende et grundlæggende overblik over de rettigheder og forpligtelser, der følger med ansættelsen som søfarende.

Ønsker du at få tilsendt noget af det materiale, som er omtalt i dette hæfte, kan du gøre det ved at ringe eller skrive til Søfartsstyrelsen eller rekvirere det gennem styrelsens hjemmeside på internettet. Oplysninger om telefonnummer, adresse og hjemmeside finder du på omslagets bagside.

Søfartsstyrelsen, 2008

For at stå til søs skal man være fyldt 16 år og have:

Søfartsbog

En dansk søfarende, der påmønstrer en stilling, der er omfattet af skibets besætningsfastsættelse, skal have en søfartsbog. For andre danske søfarende er det frivilligt. Søfartsbøger udstedes kun til personer, som har dansk indfødsret.

Søfartsbogen udstedes af Søfartsstyrelsen. Ansøgningsskema kan hentes på styrelsens hjemmeside på internettet.

Sundhedsbevis

Enhver søfarende på et dansk skib skal have et gyldigt sundhedsbevis. Det vil sige, at den pågældende efter lægeundersøgelse skal være erklæret egnet til skibstjeneste. Søfarende under 18 år skal undersøges hvert år og søfarende over 18 år hvert andet år. Lægeundersøgelsen må her i landet kun foretages af særlige søfartslæger, der udsteder og påtegner sundhedsbeviset populært kaldet "den blå bog". Undersøgelsen betales af den søfarende, men refunderes af rederiet mod forevisning af kvittering. Fortegnelse over autoriserede søfartslæger fås i Søfartsstyrelsen. Er sundhedsbeviset bortkommet, kan Søfartsstyrelsen udstede et nyt bevis.

Pas

Skal man sejle i udenrigsfart, skal man have et pas. Pas udstedes af de kommunale borgerservicecentre.

Ansættelsesaftale

Inden hyren tiltrædes skal der indgås en aftale mellem den søfarende og arbejdsgiveren, dvs. normalt rederiet/skibsføreren om ansættelsesvilkårene. Aftalen skal underskrives af såvel den søfarende som af arbejdsgiveren. Den søfarende skal have udleveret et eksemplar af ansættelsesaftalen. Det er vigtigt, at ansættelsesaftalen opbevares omhyggeligt, da den er den søfarendes bevis på, hvad der er aftalt. Også efter afmønstring er det vigtigt at opbevare hyrekontrakten, f.eks. til brug for arbejdsformidlingen.

Rederens oplysningspligt

Arbejdsgiveren, dvs. normalt rederen/skibsføreren, eller den, der er trådt i arbejdsgiverens sted, skal ved påbegyndelsen eller ved enhver ændring af ansættelsesforholdet skriftligt give den søfarende omlysninger om alle væsentlige vilkår for ansættelsesforholdet, herunder mindst følgende forhold:

1. Rederens og den søfarendes identitet.
2. Arbejdsstedet angivet med skibets navn.
3. Den stilling, den søfarende er antaget til.
4. Tidspunktet for den søfarendes tiltrædelse af stillingen.
5. Dagen, fra hvilken hyren skal løbe.
6. Den aftalte hyres størrelse.
7. Hvad der er aftalt om fratrædelsessted eller opsigelsesfrist.
8. Hvis ansættelsesforholdet er af midlertidig karakter, skal dette anføres.

9. Oplysninger om rettigheder med hensyn til ferie, feriegodtgørelse eller løn under ferie.
10. Den normale daglige eller ugentlige arbejdstid.
11. Angivelse af hvilken kollektiv overenskomst eller aftale, der regulerer arbejdsforholdet. Hvis overenskomst eller aftale er indgået af parter uden for virksomheden, skal disse parter identitet oplyses.
12. Når ansættelsesforholdet bringes til ophør, skal opsigelsesdato/-afskedsdato og fratrædelsesdato samt årsag til ansættelsesforholdets ophør gives skriftligt.
13. Oplysningerne under nr. 6 - 9 kan fremgå af gældende lovgivning - f.eks. ferie - eller af en kollektiv overenskomst - f.eks. hyrens størrelse – der dækker ansættelsesforholdet og behøver således ikke direkte at være nedskrevet i ansættelsesaftalen.

Tjenesten tiltrædes

Ved tiltrædelse af tjenesten om bord skal søfartsbog og sundhedsbevis afleveres til skibsføreren. Når en søfarende forhyres i Danmark på et skib, der sejler i udenrigsfart, kan den søfarende efter sømandsloven normalt ikke fratræde før efter 6 – 7 måneders forløb, medmindre skibet kommer til en dansk havn.

Hyreudbetaling

Tilgodehavende hyre kan kræves udbetalt en gang om ugen, når skibet ligger i havn. Udbetaling kan kræves i stedets mønt efter dagens kurs. Ønskes et fast månedligt beløb udbetalt til en person i Danmark eller indsat

i et dansk pengeinstitut, sørger rederiet for beløbets overførsel. Der skal udleveres en månedlig opgørelse over den optjente hyre med tillæg, den udbetalte hyre samt den kurs, der er benyttet ved eventuel udbetaling i fremmed mønt til den søfarende. Endvidere skal det fremgå af opgørelsen, hvor meget der er trukket i skat, velfærdsafgift m.m.

Den søfarendes pligter

1. En søfarende skal efterkomme ordrer, den søfarende får i tjenesten.
2. En søfarende skal møde om bord i rette tid.
3. Bliver en søfarende under landlov eller andet fravær fra skibet forhindret i at komme om bord i rette tid, skal den søfarende straks underrette skibsføreren.
4. Forårsager en søfarende skade ved fejl eller forsømmelse i tjenesten, skal den søfarende erstatte skaden.
5. En søfarende skal udvise fornøden forsigtighed under arbejdet om bord.
6. En søfarende har pligt til at medvirke til at undgå eller begrænse ulykker om bord.
7. En søfarende må ikke uden skibsførerens tilladelse medtage varer til salg.
8. En søfarende må ikke uden skibsførerens tilladelse tage våben eller ammunition om bord.
9. Det er forbudt at bringe narkotika eller andre farlige giftstoffer om bord.

10. Er skibet i fare eller foreligger der anden nødstilstand, skal enhver søfarende yde hjælp - også uden opfordring hertil.
11. En søfarende må ikke indbringe uoverensstemmelser om afregning eller tjenesteforholdet i det hele taget for fremmed myndighed. Uoverensstemmelser kan i udlandet forelægges for en dansk konsul.
12. En søfarende skal lade sig undersøge af en læge, når skibsføreren forlanger det.

Nogle rettigheder for den søfarende

1. En søfarende har krav på beskyttelse og nødvendigt beskyttelsesudstyr mod ulykkestilfælde og sundhedsfarlig påvirkning under arbejdet.
2. En søfarende har krav på god og tilstrækkelig kost.
3. En søfarende har krav på mindst 10 timers hvile i døgnet. Hviletiden kan deles i højst 2 perioder, hvoraf den ene skal være på mindst 6 timer. Der må højst være 14 timer mellem to hvileperioder. En søfarende, der er under 18 år, skal have en samlet hvileperiode på mindst 12 timer i arbejdsdøgnet, og hvileperioden skal i almindelighed ligge i tidsrummet mellem kl. 20 og kl. 6. Hvis den søfarende går vagt, kan hvileperioden dog deles i højst 2 perioder, hvoraf den ene skal være på mindst 8 timer inden for tidsrummet mellem kl. 20 og kl. 6. Inden for hver 7 døgnperiode skal søfarende under 18 år have 2 sammenhængende fridøgn. Skibsføreren kan dog, hvis det er nødvendigt, udskyde de ugentlige fridøgn med senere at erstatte dem med tilsvarende frihed.
4. En søfarende har ret til at gå i land i sin fritid, når skibet ligger i havn eller på sikker ankerplads, medmindre den søfarendes

tilstedeværelse om bord er påkrævet, f.eks. af sikkerhedsmæssige grunde.

5. En søfarende har ret til at medtage ting til personligt brug i rimeligt omfang.
6. En søfarende kan indbringe skibsførerens afregning for Søfartsstyrelsen.
7. Opstår der, mens skibet er uden for Danmark, uoverensstemmelse mellem skibsføreren og en søfarende om afregningen eller om tjenesteforholdet i øvrigt, kan spørgsmålet forelægges dansk konsul.

Sygdom under tjenesteforholdet

Bliver en søfarende syg, har den søfarende ret til pleje om bord eller i land, herunder lægehjælp.

Ønsker en søfarende at komme til læge, skal dette ønske normalt imødekommes.

Efterlades en syg søfarende i udlandet, skal den søfarende overgives til dansk konsuls forsorg.

Den søfarende har altid krav på gratis pleje i tilfælde af sygdom. En søfarende, der bliver syg, kan afskediges, hvis sygdommen i længere tid forhindrer den søfarende i at udføre sit arbejde.

Afskediges en søfarende på grund af sygdom, har den søfarende ret til gratis hjemrejse eller, hvis den søfarende ikke har bopæl i Danmark, eventuelt til forhyringsstedet.

En søfarende, der afskediges på grund af sygdom, har normalt krav på sygehyre fra rederiet i indtil 2 måneder. Er den søfarende fortsat syg ved

udløbet af 2-måneders perioden, har den søfarende derefter normalt ret til sygedagpenge fra Søfartsstyrelsen, indtil der er forløbet 18 uger, regnet fra 1. hele sygedag. Er den søfarende stadig syg efter 18-ugers periodens udløb, kan den søfarende - hvis den søfarende har bopæl i Danmark og opholder sig der - få sygedagpenge fra sin hjemkommune.

Retten til sygedagpenge fra Søfartsstyrelsen og hjemkommunen er betinget af, at den søfarende har haft tilknytning til det danske arbejdsmarked i en uafbrudt periode på 13 uger umiddelbart før 1. hele sygedag, samt betinget af at den søfarende har udført arbejde i mindst 120 timer i disse 13 uger. Disse betingelser gælder dog ikke, hvis sygdommen er opstået som følge af en arbejdsskade.

Ud over egentlig lægehjælp og eventuel sygehusbehandling, herunder fysiurgisk behandling og medicin, kan en søfarende få tilskud af Søfartsstyrelsen til visse almindelige tandbehandlinger i udlandet. Rederen vil som oftest lægge ud for beløbet og efterfølgende søge refusion Søfartsstyrelsen.

Tilskuddet til tandbehandlinger er på 50 %.

Sygdom efter tjenesteforholdets ophør

En søfarende, der har bopæl i Danmark, og som efter tjenesteforholdets ophør bliver syg i Danmark, er omfattet af den offentlige sygesikring. Opholder en søfarende sig efter tjenesteforholdets ophør i udlandet, er den søfarende berettiget til sygehjælp, hvis den søfarende inden for de sidste 2 uger har været tjenstegørende på dansk skib og ikke siden har taget anden lønnet beskæftigelse. Sygehjælpen, der omfatter læge- og sygehusbehandling, medicin m.m., er i disse tilfælde begrænset til 18 uger regnet fra 1. hele sygedag.

Søfarende, der bliver syge under ophold i udlandet, har normalt ikke krav på gratis hjemrejse.

Gravide søfarende

En søfarende kan kræve at fratræde skibstjenesten, når det ved en lægeerklæring dokumenteres, at hun er gravid, og at det ikke er forsvarligt, at hun fortsætter i sin stilling om bord. Det samme gælder, når det af hensyn til hende selv, den forestående fødsel eller barnet anses for påkrævet, at arbejdet ophører. Kan den gravide ikke regelmæssigt få fornødent lægetilsyn ved fortsat arbejde om bord, kan hun kræve at fratræde efter udløbet af 4. svangerskabsmåned. Efter udløbet af 6. svangerskabsmåned må den søfarende ikke arbejde om bord.

Skibsføreren skal give en gravid søfarende lejlighed til at søge læge for nødvendig svangerskabskontrol i den første havn, hvor dette kan ske. Efter bestemmelserne i lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse m.v. må en reder/skibsfører ikke opsig eller afskedige en søfarende på grund af, at den søfarende er gravid.

En søfarende, der er gravid ved tjenestens ophør, har normalt ret til hyre fra rederiet, dog højst i 2 måneder.

Den søfarende har i visse tilfælde endvidere ret til dagpenge fra det tidspunkt, hvor der skønnes at være 4 uger til fødslen og i 24 uger efter fødslen. Har den søfarende bopæl her i landet, og opholder hun sig her, udbetales dagpenge fra social- og sundhedsforvaltningen i hjemkommunen, det følger af barselsdagpengereglerne for søfarende.

En søfarende, hvis tjeneste ophører på grund af graviditet, har krav på fri rejse til sin bopæl i Danmark. En søfarende, der ønsker sit svangerskab afbrudt, hvilket normalt skal ske inden udløbet af 12. svangerskabsuge, har også ret til fri rejse til sin bopæl i Danmark.

Opsigelse og afsked

Til søs er det meget vigtigt at kende forskellen mellem opsigelse og afsked. Ved *opsigelse* forstås ophævelse af tjenesteforholdet med et vist varsel.

Ved *afsked* forstås ophævelse af tjenesteforholdet (normalt) uden varsel. Opsigelse og afsked kan finde sted fra såvel rederiet/skibsførerens som den søfarendes side.

Opsigelse

Den søfarende og rederiet/skibsføreren kan ved tjenesteaftalens indgåelse frit aftale et opsigelsesvarsel. Det aftalte skal anføres i hyrekontrakten. Den eneste begrænsning er, at der ikke kan aftales kortere opsigelsesvarsel for rederiet/skibsføreren end for den søfarende. Er noget sådant aftalt, er den del af aftalen ugyldig, og så gælder den nedenfor omtalte 7-dages regel. Parterne kan også frit aftale, hvor fratræden skal finde sted. Også dette skal anføres i hyrekontrakten.

Hvis parterne intet særligt har aftalt om opsigelsesvarsel, er varslet 7 dage fra hver af siderne. Hvis parterne intet har aftalt om fratrædelsessted, kan fratræden normalt kun ske i dansk havn, som skibet anløber.

Hvis en søfarende har gjort tjeneste på samme skib eller samme rederis skibe i 6 måneder, har den søfarende ret til at fratræde i enhver udenlandsk havn, skibet anløber, for så vidt anløbet ikke er kortvarigt. Fratrædelsen er betinget af, at den søfarende har opsagt hyren med det aftalte varsel eller, hvis der ikke er aftalt noget særligt varsel, med 1 måneds varsel.

Hvis en søfarende, der har *bopæl i Danmark*, ønsker at fratræde efter 6 måneders tjeneste, som nævnt ovenfor, har den søfarende ret til gratis hjemrejse, hvis skibet inden for de sidste 3 måneder ikke har været i dansk havn. Hvis skibsføreren forlanger det, har den søfarende dog pligt til at fortsætte i tjenesten i indtil 1 måned, hvis skibet inden den tid kommer til en havn nærmere Danmark.

Hvis den søfarende *ikke har bopæl i Danmark*, eller den søfarende ikke er forhyret i Danmark, kan hyren dog fra begge parters side opsiges med 7 dages eller det aftalte varsel til fratræden også i udenlandsk havn.

Den søfarendes ret til at kræve afsked

En søfarende kan kræve afsked i følgende tilfælde:

- 1. Hvis det efter forhyringen viser sig, at den søfarende på et andet skib kan få en stilling af højere grad, end den søfarende aktuelt har.**
Den søfarende må selv betale sin hjemrejse og udgifterne ved at skaffe en ny søfarende.
- 2. Hvis den søfarende efter forhyringen kan få en anden stilling af væsentlig betydning for den søfarende.**
Den søfarende må selv betale sin hjemrejse og udgifter ved at skaffe en ny søfarende.
- 3. Hvis det er en velfærdssag for den søfarende at kunne fratræde.**
Den søfarende må selv betale sin hjemrejse og udgifterne ved at skaffe en ny søfarende.
- 4. Hvis skibet er usødygtigt eller opholdsrummene sundhedsfarlige, og manglerne ikke afhjælpes.**
Den søfarende har ret til erstatning på mindst 2 måneders hyre og fri (hjem)rejse.
- 5. Hvis skibsføreren ikke lader afholde kontrolsyn over skibet, når over halvdelen af mandskabet kræver det.**
Den søfarende har ret til erstatning på mindst 2 måneders hyre og fri (hjem)rejse.
- 6. Hvis den søfarende er blevet mishandlet om bord, og skibsføreren ikke har ydet den søfarende beskyttelse.**
Den søfarende har ret til erstatning på mindst 2 måneders hyre og fri (hjem)rejse.

- 7. Hvis der hersker ondartet epidemi i en havn, skibet skal anløbe.**
Den søfarende har ret til at få dækket 75% af rejseudgifterne til hjemsted eller forhyringssted, medmindre der anvises den søfarende en tilsvarende stilling på et andet dansk skib på fratrædelsesstedet.
- 8. Hvis den rejse, hvortil den søfarende er forhyret, bliver væsentlig forandret.**
Den søfarende har ret til en måneds hyre og fri rejse til forhyringsstedet – eventuelt til et aftalt fratrædelsessted.
- 9. Hvis skibet mister retten til at føre dansk flag.**
Den søfarende har ret til erstatning på mindst 2 måneders hyre og fri (hjem)rejse.
- 10. Hvis skibet overtages af et andet dansk rederi.**
Den søfarende har kun krav på hyre til fratrædelsen, og den søfarende må selv betale eventuel hjemrejse.
- 11. Hvis en søfarende er gravid, og det af hensyn til hende selv, den forestående fødsel eller barnet er påkrævet, at hun fratræder. Se i øvrigt afsnittet om gravide søfarende.**
Den søfarende har ret til hyre i højst 2 måneder og fri rejse til bopæl i Danmark.

Skibsførerens ret til at afskedige en søfarende

Skibsføreren kan afskedige en søfarende i følgende tilfælde:

1. Hvis den søfarende på grund af sygdom for længere tid bliver ude af stand til at udføre sit arbejde.

Den søfarende har krav på sygehyre, pleje og fri (hjem)rejse.

2. Hvis den søfarende lider af en sygdom, der medfører fare for de ombordværende.

Den søfarende har krav på sygehyre, pleje og fri (hjem)rejse.

3. Hvis den søfarende er uduelig til sit arbejde.

Den søfarende har kun ret til hyre til fratrædelsen og har ikke krav på fri hjemrejse.

4. Hvis den søfarende ikke kommer om bord i rette tid, og skibet skal afgå eller en anden må antages i den søfarendes sted.

Den søfarende har kun ret til hyre til fratrædelsen og har ikke krav på fri hjemrejse. Skyldes udeblivelsen sygdom, har den søfarende dog ret til sygehyre, pleje og eventuelt fri (hjem)rejse.

5. Hvis den søfarende forser sig groft i tjenesten, f.eks. ved beruselse eller gentagen ulydighed.

Den søfarende har kun ret til hyre til fratrædelsen og har ikke krav på fri hjemrejse.

6. Hvis den søfarende gør sig skyldig i tyveri eller anden grov forbrydelse.

Den søfarende har kun ret til hyre til fratrædelsen og har ikke krav på fri hjemrejse.

7. Hvis den søfarende skjuler nogen om bord, og skibet derved udsættes for alvorlige vanskeligheder.

Den søfarende har kun ret til hyre til fratrædelsen og har ikke krav på fri hjemrejse.

8. Hvis den søfarende skjuler gods om bord, som er toldpligtigt, eller som det er forbudt at udføre eller indføre.

Den søfarende har kun ret til hyre til fratrædelsen og har ikke krav på fri hjemrejse.

9. Hvis den søfarende indbringer en uenighed om tjenesteforholdet for en udenlandsk myndighed.

Den søfarende har kun ret til hyre til fratrædelsen og har ikke krav på fri hjemrejse.

Hvis den søfarende er skyld i, at den søfarende bliver afskediget, er den søfarende erstatningspligtig over for rederiet for de udgifter, den søfarende ved sin handlemåde påfører skibet til fremskaffelse af en afløser. Det vil normalt sige, at den søfarende skal betale afløserens rejseudgifter.

Erstatningen kan dog kun kræves i det omfang, det findes rimeligt under hensyn til den udviste skyld, den søfarendes stilling, tjenestens varighed og omstændighederne i øvrigt.

Afsked uden grund

Afskediges en søfarende uden en af de foran nævnte grunde, har den søfarende ret til mindst 2 måneders hyre. Den søfarende har endvidere ret til fri rejse til aftalt fratrædelsessted eller, hvis den søfarende kun kan opsiges til fratrædelse i dansk havn, fri rejse til bopæl i Danmark

Den søfarendes ret til at fratræde tjenesten ved krigsfare, piraterifare m.v.

Den søfarende har ret til at fratræde tjenesten, hvis skibet skal sejle til et område, hvor

1. der er fare for, at skibet vil blive opbragt af krigsførende, udsat for krigsskade eller en faretruende situation, der kan ligestilles hermed, eller
2. sådan fare er blevet væsentlig forøget.

Den søfarendes ret til at fratræde tjenesten gælder således ikke blot, hvor skibet får ordre til at sejle ind i et område, hvor egentlig krigsfare er til stede, men også i situationer, hvor skibet får ordre til at sejle til et område, hvor der er særlig risiko for, at skibet udsættes for f.eks. overfald af røverisk karakter, pirateri etc.

Hvis skibet efter afgang fra havn får ordre til at sejle til et område, som nævnt under 1, har den søfarende ubetinget ret til at fratræde tjenesten.

Retten gælder uden hensyn til, hvilke omkostninger, der herved pålægges skibet til deviering eller andet, som må iværksættes for at sikre den søfarendes faktiske fratræden. Er situationen den under pkt. 2 nævnte, har den søfarende ret til at fratræde, hvis der af anden grund etableres forbindelse med land.

Skibsføreren skal oplyse besætningen om skibets rejseplan og om ændringer heri.

Kravet om at fratræde tjenesten skal fremsættes snarest efter, at den søfarende har fået kendskab til forholdet. Forudsat at betingelserne for at fratræde efter disse regler er opfyldt, er den søfarende efter fratrædelsen stadig ansat. Ønsker rederiet eller den søfarende at bringe ansættelsen til ophør, må dette ske med sædvanligt opsigelsesvarsel, hvilket i denne situation kan ske, uanset hvad der ellers var bestemt om fratrædelseshavn.

Opsiges ansættelsen har den søfarende, foruden hyre i opsigelsesperioden og kost og logi på fratrædelsesstedet, krav på at få dækket 90 % af rejseudgifterne til hjemsted eller forhyringssted, medmindre der anvises den søfarende en tilsvarende stilling på et andet dansk skib på fratrædelsesstedet.

Uenighed mellem den søfarende og rederiet

Reglerne om ret til fratrædelse er ganske komplicerede, og er der ikke enighed mellem den søfarende og rederiet, er det i sidste ende er det op til domstolene at afgøre, om en søfarende i en given situation kunne gøre brug af lovens regler eller ej.

Hvis den søfarende ønsker at fratræde i en situation, hvor rederiet ikke mener at betingelserne er opfyldt, kan den søfarende, som ikke selv er i stand til at betale, anmode en garantiordning, om at afholde udgifterne til hjemrejsen. Ordningen er etableret af rederiforeningerne og de fleste af de søfarendes organisationer. Alle søfarende på danske handelsskibe er omfattet af garantiordningen.

Den søfarende skal, hvis denne mulighed ønskes benyttet, anmelde sit krav til Kontaktudvalget via sin faglige organisation, sit rederi eller via Danmarks Rederiforening.

Sejlds til malariaområder m.v.

Skal skibet til et område med højrisiko for malaria, skal der tilbydes forebyggende malariapiller til den søfarende. På Søfartsstyrelsens hjemmeside → maritim sundhed → materialer om maritim sundhed, kan man downloade Søfartsstyrelsens malariastrategi, opdateret i 2008.

Denne publikation er specielt henvendt til sygdomsbehandleren. Der kan endvidere downloades en lille folder om malaria til besætningen.

Hvis der i bestemte områder kræves vaccination, skal rederiet informere den søfarende. Vær generelt opmærksom på, at Søfartsstyrelsen anbefaler, at sygdomsbehandlere i den danske handelsflåde vaccineres mod Hepatitis B (leverbetændelse). På Søfartsstyrelsens hjemmeside → maritim sundhed → materialer om maritim sundhed, finder du pjecen "Vaccination og anden forebyggelse for søfarende". Her kan man downloade information om de enkelte sygdomme eller hele pjecen.

Skibets forlis

Går skibet tabt ved en søulykke, eller erklæres det efter en søulykke ustandsætteligt, ophører tjenesteforholdet uden videre, hvis ikke andet er aftalt. Den søfarende har pligt til mod hyre og underhold at deltage i bjærgningen og blive på stedet, indtil søforklaring er afgivet.

Den søfarende har ret til nødvendig beklædning, fri hjemrejse samt hyre, så længe den søfarende er arbejdsløs som følge af forliset, dog højst i 2 måneder.

Endelig har den søfarende krav på erstatning for mistede eller beskadigede ejendele.

Arbejds miljø og trivsel om bord

1. Skibsføreren og arbejdslederne om bord har pligt til - at planlægge og tilrettelægge arbejdet, så det kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt – og til at give den fornødne instruktion, inden arbejdet udføres.
2. Søfartens Arbejds miljøråd har udarbejdet et program *Sikkerhed og Sundhed til Søs*, som findes på de fleste danske skibe. I programmet får besætningerne hjælp og vejledning om udarbejdelse af arbejdspladsvurderinger, og skibet kan gemme de arbejdspladsvurderinger, der gælder om bord i programmet. På den måde kan du let finde instruktion i, hvordan du udfører arbejdet uden risiko for sikkerhed og sundhed. Brug altid programmet, når du skal udføre arbejdsprocesser, du ikke kender til i forvejen.
3. Programmet indeholder også et modul til skibets arbejde med kemikalier og udarbejdelse af arbejdspladsbrugsanvisninger. Du kan derfor også se, hvor på skibet hvilke kemikalier opbevares, og hvilke forholdsregler du skal tage i arbejdet med dem. Hvis du arbejder med kemiske stoffer og materialer ved fx malearbejde, afrensning i maskinrum og lignede skal du, inden arbejdet påbegyndes, læse arbejdspladsbrugsanvisningen. I brugsanvisningen står der, hvilke risici der er ved arbejdet med stoffet eller materialet, og hvordan du skal forholde dig for at undgå at blive syg på kort eller lang sigt.
4. Husk at bruge personlige værnemidler, når der er behov for det:
 - Hørevern ved arbejde i maskinen
 - Skridsikre sko/sikkerhedssko
 - Faldsikringsmateriel ved arbejde i højden
 - Åndedrætsværn alt efter de kemiske stoffers farlighed

- Briller, handsker, hjelm m.v.
- 5 Sørg for at arbejdsulykker bliver anmeldt til Søfartsstyrelsen og forsikringsselskabet/Arbejdsskadestyrelsen. Arbejdsbetingede lidelser som eksem, hørenedsættelse, rygsygdomme m.v. skal anmeldes af din egen læge, hvis han/hun skønner, det har noget med arbejdet at gøre.
 - 6 Sig fra hvis du føler dig utryk eller usikker i forhold til et forestående arbejde - tal med din sikkerhedsrepræsentant om det.
 - 7 Sørg for god personlig hygiejne og vær opmærksom på din egen og kollegaernes - sundhedstilstand. Skibsføreren og overstyrmanden er ansvarlig for sundhedssystemet om bord og kan indhente lægeråd over radioen (Radio Medical), når der er behov herfor. Brug den service - også for mere uskyldige ”småting”, som på lange sørejser kan udvikle sig til alvorligere sygdomme.
 - 8 Søfartsstyrelsen har udgivet en rækkes pjecer om arbejdsmiljøforhold og sundhedssystemet om bord. Rekvirer dem og læs dem, inden du sejler - du er altid velkommen til at henvende dig til Søfartsstyrelsen, hvis du er i tvivl.

Unge søfarende under 18 år

Der gælder særlige regler om arbejde til søs for søfarende under 18 år med hensyn til arbejde med tekniske hjælpemidler, stoffer og materialer samt andet arbejde, hvortil der er forbundet fare for sikkerhed og sundhed samt regler med hensyn til den unges arbejdsmæssige udvikling.

Søfartens Arbejdsmiljøråd

Formålet med Søfartens Arbejdsmiljøråd er at fremme sikkerhed og sundhed blandt de ansatte på danske handelsskibe samt at forebygge arbejdsmiljøskader, herunder arbejdsulykker, erhvervs sygdomme og nedslidning. Formålet er desuden at skabe og udbygge grundlaget for, at sikkerhedsorganisationerne på skibene sættes i stand til at løse sikkerheds- og sundhedsmæssige spørgsmål, så der kan opretholdes et sikkert og sundt arbejdsmiljø.

Søfartens Arbejdsmiljøråd tilbyder bl.a.:

- Professionel viden, værktøjer og rådgivning om sikkerhed og sundhed til søs
- Erfaring med og specialviden om arbejdsmiljø til søs
- Konkret rådgivning - også på strategisk niveau
- Kurser og undervisning inden for sikkerhed og sundhed til søs
- Et stort korps af professionelle konsulenter som fx ingeniører, psykologer, fysioterapeuter og ernæringskonsulenter.

Søfartens arbejdsmiljøråd kommer gerne om bord og rådgiver konkret om sikkerhed og sundhed, ligesom arbejdsmiljørådet gerne stiller op til officersseminarer, kurser m.v. Søfartens arbejdsmiljøråd deltager også meget gerne i strategiske overvejelser om håndtering af forskellige arbejdsmiljøforhold, herunder ikke mindst inden for arbejdet med ledelse, sikkerhedskultur og trivsel.

Endelig har Søfartens Arbejdsmiljøråd et **krisehjælpsberedskab**, der kan bruges i forbindelse med fx arbejdsulykker eller andre situationer, der kræver professionel psykologhjælp. **Søfartens arbejdsmiljøråd svarer døgnet rundt på 33 11 18 33.**

Læs mere om Søfartens Arbejdsmiljøråd på www.seahealth.dk

Forklaring på nogle ord

Afsked/afskediges : De tilfælde, hvor tjenesteforholdet ensidigt og uden iagttagelse af opsigelsesfristerne bringes til ophør af rederi/skibsfører eller af den søfarende. Det vil sige øjeblikkelig fratræden, hvor dette er muligt.

Besætning: Alle søfarende tjenstgørende i et skib iberegnet skibets fører.

Deviation: Afvigelse fra skibets planlagte kurs.

Forhyring: Indgåelse af ansættelsesaftale mellem rederi/skibsfører og en søfarende om tjeneste på skib.

Forhyringssted: Sted hvor den søfarende befandt sig, da den søfarende indgik aftalen om tjeneste på skib.

Hyre: 1. at have eller have fået arbejde om bord i et skib; 2. = løn.

Hyrekontrakt : Aftale om ansættelsesvilkårene for tjeneste på skib. Aftalen skal være skriftlig. Søfartsstyrelsen har udgivet en formular, Hyrekontrakt/Besætningsskema.

Mandskab: Alle søfarende tjenstgørende i et skib bortset fra skibets fører.

Offentlig sygesikring: Der findes særlige regler om offentlig sygesikring for søfarende, hvorefter staten ved Søfartsstyrelsen under visse betingelser og med visse begrænsninger betaler nødvendige udgifter til søfarendes lægehjælp, sygehusbehandling, medicin m.m. i udlandet.

Om de nærmere regler se bekendtgørelsen om offentlig sygesikring for søfarende m.fl. for tiden bekendtgørelse nr. 1331 af 5. december 2006.

Opsigelse: De tilfælde, hvor rederiet/skibsføreren eller den søfarende kræver sig løst fra tjenesteforholdet efter udløbet af det i sømandsloven eller det i den enkelte aftale fastsatte opsigelsesvarsel.

Pleje: Underhold (kost og logi, herunder sygehusophold), lægehjælp og lægemidler (medicin, bandager m.m.).

Reder: Se under rederi.

Rederi: Den søfarendes arbejdsgiver. Den person eller det firma som står for bemanningen af skibet eller skibene.

Sygedagpenge: Ydelse som gives som erstatning for tab af indtægt ved uarbejdsdygtighed på grund af sygdom/tilskadekomst eller fødsel efter reglerne i lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel.

Sygehyre: Særlig hyre (normalt grundhyre og alderstillæg) som den søfarende, hvis tjenesteforhold ophører på grund af sygdom, har ret til, så længe den søfarende er uarbejdsdygtig som følge af sygdommen, dog i længst 2 måneder efter ansættelsens ophør. Se nærmere sømandslovens § 29, stk. 2 og 3, § 35, § 40 og § 41.

Sygepleje: Se "Pleje".

Sygesikring: Se "Offentlig sygesikring".

Tjenesteforholdet:

1. aftalen om tjeneste om bord i skib;
2. den periode ansættelse om bord i skib varer for skibsansatte eller i rederi for rederiansatte.

Tjenesten: Den faktiske tjeneste om bord i skib.

Nogle nyttige adresser

Handelsflådens Velfærdsråd

Hejrevej 39, 2. sal, 2400 København NV
Tlf.: (+ 45) 35 43 31 11 Fax: (+ 45) 35 43 36 36
E-post: info@hfv.dk

Radio Medical

Centralsygehuset, 6700 Esbjerg
Tlf.: (+ 45) 75 45 67 66 Fax: (+ 45) 75 45 67 50

Søfartens Arbejdsmiljøråd

Amaliegade 33 B, 1256 København K
Tlf.: (+ 45) 33 11 18 33 Fax: (+ 45) 33 11 14 60
E-post: info@seahealth.dk

Danmarks rederiforening

Amaliegade 33, 1256 København K
Tlf.: (+45) 33 11 40 88 Fax: (+45) 33 11 62 10 –
E-post: info@shipowners.dk

Søformidling

Søformidlingen varetages af jobcentrene i København, Aalborg og Århus.

Jobcenter Aalborg:

Vestre Havnepromenade 15
9000 Aalborg
Tel: 9931 9000
E-mail: jobcenter@aalborg.dk

Jobcenter København:

Skelbækgade 4
1717 København V
Tlf.: 8256 5682
E-mail: jobcenter.skelbaekgade@bif.kk.dk

Nyropsgade 41 - 43
1602 København V
Tlf.: 8256 5682
E-mail: jobcenter.nyropsgade@bif.kk.dk

Musvågevej 15
2400 København NV
Tlf.: 8256 5682
E-mail: jobcenter.musvaagevej@bif.kk.dk

Jobcenter Århus:

Værkmestergade 3-5
8000 Århus C
Tlf: 8940 6800
E-mail: jobcenter@aarhus.dk

Love og bekendtgørelser

Sømandsloven, lovbekendtgørelse nr. 742 af 18. juli 2005.

Bekendtgørelse nr. 848 af 15. oktober 2002 om rederens pligt til at indgå skriftlig kontrakt med den søfarende om ansættelsesvilkårene.

Bekendtgørelse nr. 254 af 17. april 2008 om på og afmønstring af søfarende, om besætningsskemaer og om søfartsbøger.

Bekendtgørelse nr. 825 af 20. september 1994 om gravide søfarendes ret til fratreden og fri hjemrejse.

Bekendtgørelse nr. 442 af 10. juni 1991 om erstatning til søfarende for ejendele der er gået tabt ved forlis eller andet havari.

Bekendtgørelse nr. 614 af 29. november 1973 om ret til pleje og fri rejse m.v. efter sømandsloven som ændret ved bekendtgørelse nr. 450 af 21. juli 1988.

Bekendtgørelse nr. 1331 af 5. december 2006 om offentlig sygesikring for søfarende m.fl.

Bekendtgørelse nr. 678 af 22. juni 2006 om dagpenge til søfarende ved sygdom eller fødsel som ændret ved bekendtgørelse nr. 275 af 22. marts 2007 og bekendtgørelse nr. 413 af 28. maj 2008.

Bekendtgørelse nr. 698 af 23. juni 2006 om barseldagpenge til søfarende.